

Welzijnsrisico's voor katten in een kattencafé

Kattencafés nemen de afgelopen jaren in hun populariteit steeds meer toe. Kattencafés bieden naast een ontspannende omgeving waar men een drankje kan doen, ook een intieme band aan tussen de klanten en de katten, die van het gezelschap van deze dieren kunnen genieten zonder de langetermijnverantwoordelijkheden. Het eerste honden- én kattencafé werd in 1998 in Taipei, Taiwan geopend en het concept heeft zich van daaruit door Oost-Azië verspreid. Het concept bloeide met name op in Japan, waar in veel appartementen dieren verboden zijn. Om op een andere, laagdrempelige manier in de nabijheid van dieren te kunnen zijn, waren dierencafés een uitkomst. Zo werd het eerste kattencafé in 2004 in Osaka geopend. Sindsdien zijn er ook in de rest van de wereld heel veel kattencafés geopend¹. Toch duikt er een vraag op: wat voor effect heeft het verblijf in een kattencafé op de katten zelf? Ze komen dagelijks met veel onbekende mensen in contact, de dieren worden in een groep met elkaar binnen gehuisvest, vaak zonder toegang naar buiten. Wat voor invloed heeft dit op hun welzijn? En hoe kan een goed welzijn van deze katten het beste gewaarborgd worden?

Geschreven door Martin Végh, eerstejaars masterstudent Diergeneeskunde

Dierenwelzijn in het algemeen

Om welzijnsproblemen te kunnen identificeren is het eerst van belang om te weten wat welzijn precies is en wat het inhoudt. Er zijn verschillende welzijnsconcepten die gebruikt kunnen worden. De definitie van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht gaat uit van het principe dat dieren continu worden blootgesteld aan positieve en negatieve ervaringen. Voor

een positieve staat van welzijn is het uiteindelijk van belang dat dieren voor de negatieve ervaringen

met positieve ervaringen kunnen compenseren; dit is dus een dynamisch proces. Als het dier zich aan kan passen aan zijn leefomgeving en zich adequaat kan aanpassen aan negatieve ervaringen, zorgt dat voor een positieve mentale staat en dat is volgens de dynamische concepten een vereiste voor een goed welzijn². Ook het 'Dynamic Animal Welfare Concept' beschrijft dierenwelzijn als een dynamisch concept³.

Dierenwelzijn draait om de kwaliteit van het leven van het individuele dier. Het behoort tot het dier zelf. Een goed welzijn betekent niet alleen een goede lichamelijke gezondheid, maar ook⁴:

1. Natuurlijk leven: in hoeverre is het dier in staat om soorteigen gedrag te vertonen? Hoeveel keuzevrijheid heeft het dier? En in hoeverre kan het zich aanpassen aan de (leef)omstandigheden?
2. Biologische functie: dit gaat puur over de gezondheid en de fysiologie van het dier;
3. Subjectieve ervaring: dit gaat over de percepties van het dier zelf van zijn omgeving, toestand en levenskwaliteit; wisselend tussen positieve en negatieve emoties, bijvoorbeeld hoe fijn tot gestrest een kat zich voelt in een groep met andere katten. In het geval van katten kunnen ook positieve verwachtingen, oftewel het uitkijken naar iets, zoals een beloning, als positief worden ervaren.

Welzijn van katten

Een negatief welzijn kan opgemerkt worden door afwijkingen aan het normale gedrag van het individuele dier door het ervaren van onder andere pijn, stress, angst, paniek, agressie, apathie of andere gedragsproblemen. Een negatief welzijn kan zorgen voor slechte of overmatige zelfverzorging, verminderde activiteit, veranderingen in het drink- en eetpatroon, sociale problemen (oftewel het niet goed om kunnen gaan met andere katten, dieren en/of mensen), minder spelen en erge pijnperceptie (oftewel het intenser ervaren van pijn). Het kan ook opgemerkt worden door fysieke aanwijzingen, zoals verwondingen.

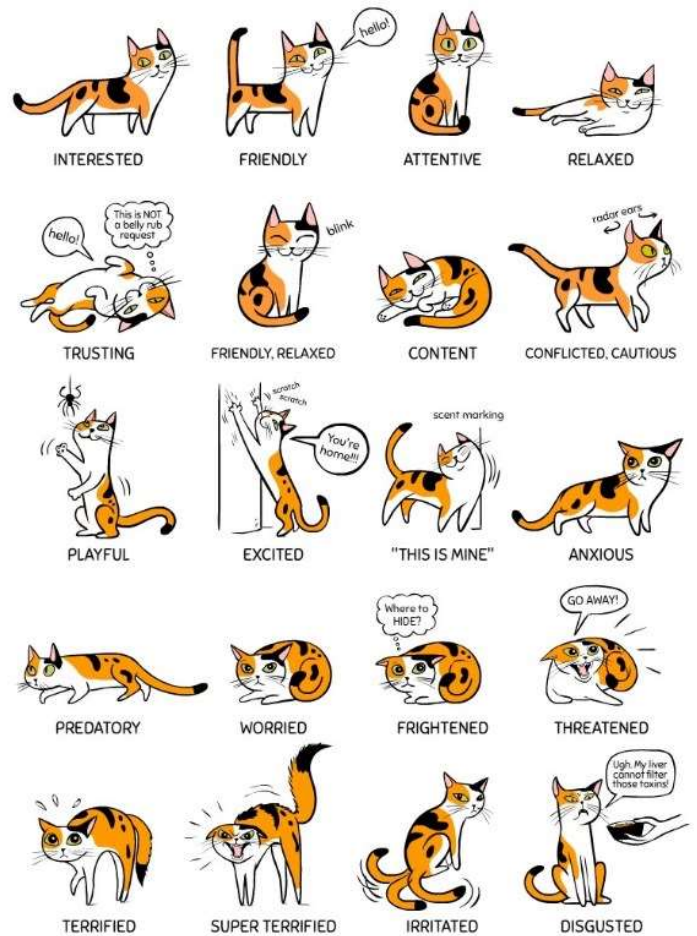
Een positief welzijn kan ook op basis van gedragspatronen en lichamelijke aanwijzingen beoordeeld worden. Een kat in een goede staat van welzijn is te herkennen aan het rusten op een ontspannen manier (o.a. te zien aan halfdichte ogen of langzaam knipperen, ontspannen snorharen, een niet-

gespannen lichaam), spinnen, rollen, lopen met de staart omhoog, spelen en met de oren naar voren wijzen. Lichamelijk komt de kat goed verzorgd over: met een verzorgde vacht, schone ogen en een bij het dier passend lichaamsgewicht⁴.

Voor een goed welzijn van katten is het van belang om ervoor te zorgen dat de leefomstandigheden voldoen aan de lichamelijke, gedragsmatige en sociale behoeften⁴. Elke kat is anders en reageert op zijn eigen manier op ervaringen zoals pijn,

CAT LANGUAGE

Figuur 1: Lichaamstaal bij katten

Bron: Lin Chin, 2015

stress en verandering in de fysieke en sociale omgeving. Katten kunnen zich terugtrekken, juist heel agressief (defensief) worden of inhiberend gedrag vertonen door (overmatig) likken⁵. In een groepshuisvesting van katten

is het dus van belang om niet alleen naar interactie tussen de dieren in de groep te kijken maar ook naar elke individuele kat.

Stress bij katten

Stress is een van de factoren die een negatief welzijn kunnen veroorzaken. Stress is niet alleen afhankelijk van het dier, maar ook van diens temperament. Dit laatste wordt zowel genetisch als door ervaringen op jonge leeftijd bepaald. Bij huiskatten kunnen veranderingen in de dagelijkse routine en inconsistentie in de reacties en omgang van eigenaren met de katten voor chronische stress zorgen⁶. Dit kan een groot probleem zijn voor katten in kattencafés, omdat er continu nieuwe (typen) mensen het café binnenkomen. Zo kan slechte omgang met katten door mensen, zoals bestraffen, stressvol zijn voor deze dieren⁶.

Katten hebben behoefte aan stimulerende activiteiten, beweging, rust en het vertonen van soorteigen natuurlijk gedrag. Voor het omgaan met stress is het nodig dat de kat zijn omgeving kan voorspellen en controleren. Onvoorspelbare gebeurtenissen, zoals een bel en/of een bezoek van vreemde

mensen, kunnen heel stressvol zijn voor een kat⁴. Zo ervaren bijvoorbeeld katten die voor het eerst in een asiel geplaatst worden

veel stress. Dit komt waarschijnlijk, omdat ze niet in staat zijn hun nieuwe omgeving te voorspellen of te controleren^{1,5}. Door de tijd heen adapteren katten aan hun nieuwe omgeving en neemt de stress af, evenals het bijbehorende gedrag^{5,7}. Dit kan vertaald worden naar katten die voor het eerst in een kattencafé worden geplaatst. In het begin zal de nieuwe omgeving veel stress opleveren en dit kan (tijdelijk) het welzijn van deze dieren aantasten.

Het gedrag van katten in kattencafés zou regelmatig gemonitord kunnen worden om tekenen van stress waar te kunnen nemen, zoals een verlaagde activiteit⁵. Dit kan door bijvoorbeeld een aantal keer gedurende de dag of op een aantal vaste momenten naar de katten te kijken en hoe ze zich (individueel en in relatie tot elkaar) gedragen.

Gezondheid van katten

Voor een goed welzijn van katten dient er ook rekening te worden gehouden met een aantal gezondheidsaspecten. Zo moet er genoeg voedsel van goede kwaliteit aan katten verstrekt worden, zodat ze gezond en fit blijven; vers en schoon water moet altijd beschikbaar zijn. Als een kat alleen droogvoer krijgt, moet het dier extra in de gaten gehouden worden voor problemen met de nieren of urinewegen (vanwege mogelijk te weinig vocht-opname). De kat moet beschermd worden tegen ziektes, verwondingen en stress. Frequentie controles door het personeel zijn aan te raden dan wel nodig om te voorkomen dat het dier met verwondingen of bijvoorbeeld ectoparasieten rondloopt. Voor vaccinaties en controles en bij problemen dient er contact te worden opgenomen met een dierenarts⁴.

(Chronische) stress is slecht voor de gezondheid van katten vanwege de immunosuppressieve werking ervan. Stress kan ook voor gedragsveranderingen

gen zorgen, zoals anorexie. Andere gedragsveranderingen hebben meer invloed op bijvoorbeeld de omgang met andere katten, zoals agressief gedrag⁶. Het is dus van belang voor de gezondheid van katten in een kattencafé om stress zoveel mogelijk te voorkomen.

Katten die in kattencafés komen, kunnen het beste gecastreerd worden. Castratie van katten heeft veel voordelen voor zowel vrouwtjes als mannetjes. Het draagt bij aan een betere functionering binnen een groep, maar het is nog onduidelijk hoe vroeg de castratie sociaal gedrag beïnvloedt. Bovendien hebben gecastreerde poezen lagere stressniveaus. Er moet wel rekening gehouden worden met het feit dat deze dieren minder calorieën nodig hebben, en dus kan er ongeveer 30% minder energierijk voer of kleinere porties gegeven worden dan bij intacte katten. Gecastreerde katten kunnen wel territoriaal gedrag vertonen⁴.

Omgeving en verrijking voor katten

De ruimtelijke eisen van huiskatten zijn erg flexibel en een welzijnsaantasting wordt met name bewerkstelligd door een abrupte verandering in de voor de kat beschikbare ruimte⁵. De minimum beschikbare ruimte voor katten is moeilijk vast te stellen; er zijn wel onderzoeken gedaan naar bijvoorbeeld minimale kooigroottes voor katten, maar het is maar de vraag of dat daadwerkelijk de minimale behoeften van katten weerspiegelt⁸. Als ze in een te kleine ruimte opgesloten zitten kan dat zorgen voor frustratie: dit kan op lange termijn leiden tot gedragsproblemen^{4,5}.

De omgeving waarin katten worden gehouden, moet goed afgesteld worden op de behoeften van deze dieren, ook in een kattencafé^{4,5,8}. Er zijn verschillende factoren waar aandacht aan moet worden besteed, zoals temperatuur, geur en geluid. Meestal hanteren wij als mensen kamertempera-

turen kouder dan de thermoneutrale zone van katten, dus het aanbieden van (warme) voorzieningen is belangrijk zodat katten zich gedragsmatig kunnen aanpassen aan de omgevingstemperatuur. Wat betreft geuren is het goed om geuren te voorkomen die katten niet fijn vinden, al helemaal geuren waar katten gestrest van worden, zoals de geur van honden (predatoren). Geluidsniveaus moeten ook binnen zoveel mogelijk beperkte grenzen gehouden worden. Bij ratten is aangetoond dat een geluidsterkte van 73 dB een stressreactie opwekt. Het zou voor katten dan ook voordelig kunnen zijn om de geluidsterkte in een kattencafé in de omgeving zo laag mogelijk te houden, met een streven naar rond de 60 dB (het niveau van zacht kletsen; al lukt dit vrijwel zeker niet in een café)⁸.

Verrijkingen in de omgeving, zodat katten aan hun gedragsbehoeften kunnen voldoen, dragen ook bij aan een positief welzijn. Er zijn heel veel katten speeltjes en -meubels die voor dit doel gebruikt kunnen worden. De belangrijkste hiervan zijn genoeg klimmogelijkheden, zoals planken en kasten voor een hoge rust- en observatieplaats (wat ook kan bijdragen aan een gevoel van veiligheid, met name in een groepshuisvesting), en krabpalen, voor verzorging van de eigen klauwen^{4,5,8}. Ook kunnen er allemaal speeltjes gebruikt worden. Mensen en andere katten zijn ook een omgevingsverrijking voor de kat: een interactie met een kat heeft invloed op het dier⁴. Sommige katten die met mensen zijn gesocialiseerd en gewend zijn geraakt aan hen, kunnen menselijk contact als voordelig ervaren⁵. Er moeten verder schuilplaatsen beschikbaar zijn voor de katten, zodat ze zich bij gevaar of angst kunnen terugtrekken

naar een veilige en vertrouwde omgeving^{4,8}. Ook moeten er genoeg comfortabele slaapplekken aanwezig zijn voor de katten⁴.

In een nieuwe omgeving kan het in het begin voordelig zijn om de omgeving zo in te richten (inclusief verrijking) dat

deze voorspelbaar blijft voor de kat en dat hij de kans heeft om adequate reacties te kunnen vertonen, zoals verschuilen in een doos of omhoog klimmen. Dit kan stress verminderen en is dus voordelig voor deze dieren. Wanneer de kat gewend is geraakt aan zijn omgeving, kan het verhogen van de complexiteit van de omgeving en het verlagen van de voorspelbaarheid ervan juist voordelig zijn⁵. Kattencafés zouden de tijd kunnen nemen om op deze manier nieuwe katten te laten wennen aan hun nieuwe omgeving; dit is echter helaas praktisch minder haalbaar.

Binnenshuis vs. buitenshuis gehouden katten

Het binnenhouden van katten is niet per se slecht voor hun welzijn als ze er sinds de geboorte al gewend aan zijn geraakt. Het is wel belangrijk dat de eigenaren een goede omgeving en genoeg stimuli aan hun kat(ten) aanbieden. Katten die het gewend zijn buiten te komen worden wel gestrest als ze vervolgens binnen worden gehouden. Het gedrag van katten ontwikkelt zich door ervaringen op te doen tijdens de adolescentie.

Ze doen gedragsmatige gewoonten op, zoals jagen en exploratie. Als de kat hierin wordt be-

lemmerd (na het aanleren van deze gewoonten), kan dat voor sterke frustratie zorgen. Katten zouden dus eigenlijk alleen maar geen toegang tot de buitenwereld mogen krijgen als ze nooit buiten zijn geweest, want dan zijn ze er ook niet aan gewend geraakt. Anders kan een afgesloten buitenplek een alternatief bieden⁴. Katten die hun hele leven binnenshuis gehouden worden, hebben dus niet per definitie een aangetast welzijn. Dit blijft echter een ingewikkeld onderwerp waar veel discussie over is.

Groepshuisvesting en socialisatie van (binnen)katten

Voor het waarborgen van een goed welzijn van katten moet voorkomen worden dat er te veel katten op een kleine plaats geconcentreerd worden. Afhankelijk van de individuele kat kan sociaal contact met andere katten als positief worden ervaren, maar overbevolking kan voor stress en voor agressie (en dus ook verwondingen) zorgen. Ook verhoogt het het risico van ziekte(overdracht). Bij meerdere binnengehouden katten zijn er ook meerdere kattenbakken nodig. De vuistregel zegt: één kattenbak per kat + één. Deze dienen ver van de voerbakken geplaatst te worden, regelmatig schoongemaakt en dagelijks verversd te worden, dit laatste onder andere in verband met zoönosen. Voerbakken en waterbakken moeten bij meerdere bij elkaar gehuisveste katten ook dagelijks schoongemaakt worden, voordat ze opnieuw gebruikt worden. Ook de slaapplekken moeten schoon en droog gehouden worden⁴. In een groepshuisvesting kan er competitie ontstaan naar verschillende zaken, zoals voerbakken en slaapplekken. Sommige katten zijn zo territoriaal dat ze toegang tot bepaalde plekken blokkeren, bijvoorbeeld de kattenbak⁶. Dit onderstreept het belang van genoeg voorzieningen.

Asielkittens die vanaf een jonge leeftijd genoeg

aandacht krijgen voor socialisatie, kunnen succesvol in huizen geplaatst worden⁵. Dit kan ook vertaald worden naar katten in een kattencafé: genoeg gesocialiseerde katten zijn beter geschikt om in een kattencafé geplaatst te worden dan niet-gesocialiseerde katten in verband met hun stressniveaus in zo'n omgeving. Aangezien katten in kattencafés vaak asielkatten zijn, is het dus voor de socialisatie en het welzijn van deze katten het beste om hen op jonge leeftijd al in een café te plaatsen. Voor oudere, niet-gesocialiseerde katten kan zo'n verandering van de omgeving heel stressvol en dus slecht voor hun welzijn zijn.

De gevoelige periode van katten voor socialisatie is tussen de leeftijd van twee tot zeven weken. Ervaringen in deze periode zijn bepalend voor de

ontwikkeling en het latere gedrag. Voor kattencafé-katten is het belangrijk dat zij in deze periode met veel verschillende mensen contact hebben, zodat zij later vriendelijker zijn tegenover mensen^{6,7}. Ook is contact met andere katten heel erg belangrijk in deze periode, om geen stress te ervaren bij andere katten⁷.

Uit een onderzoek van Levine et al⁹, waarin asielkatten in huishoudens met andere katten werden geïntroduceerd, bleek het onduidelijk of er concrete risicofactoren zijn die agressie kunnen voorspel-

Figuur 2: Eerste kattencafé in Nederland, in Amsterdam

Bron: Kattencafé Kopjes

len. Nieuwe katten worden over het algemeen relatief snel geaccepteerd in een nieuw huishouden. In dit onderzoek was er geen significantie van het aantal al aanwezige katten bij de introductie van een nieuwe kat. Dit versterkt het idee dat andere factoren

dan groepsgrootte meer bepalend zijn voor de stressniveaus en het welzijn van katten in een kattencafé.

Het regelmatig veranderen van de groepssamenstelling is voor elke kat stressvol, zowel de nieuwe katten als de al langer aanwezige katten; dit moet dus zoveel mogelijk beperkt worden. Het welzijn van katten kan aangetast worden, indien er voor de kat te veel interacties zijn en/of bij onregelmatige interacties, zoals in een kattencafé^{5,6}. Een oplossing kan zijn om katten los van de schuilplaatsen genoeg afgezonderde ruimtes aan te bieden waar geen klanten bij kunnen komen en waar de katten genoeg ruimte hebben om zich ook van elkaar af te zonderen.

Conclusie

Een goed dierenwelzijn is een dynamisch proces, waarbij dieren zich kunnen aanpassen aan hun omgeving en negatieve ervaringen om zo een positieve mentale staat te bereiken. Katten kunnen op basis van hun gedrag, lichaamshouding en gelaatsuitdrukkingen een indruk geven of ze in een posi-

tieve of negatieve staat van welzijn verkeren.

Er zijn wel degelijk risico's voor het welzijn van katten in kattencafés, maar een goed kattencafé kan het welzijn van zijn katten optimaliseren door deze risico's zoveel mogelijk te beperken en te voorkomen. Daarbij is het onder andere van belang om goed te bedenken wat voor katten ze binnenhalen (het liefst jonge en/of goed gesocialiseerde katten die het gewend zijn om niet naar buiten te kunnen gaan), tijd te nemen voor de introductie van een nieuwe kat in de populatie op de juiste wijze, de omgeving voor de katten te verrijken met genoeg mogelijkheden om met name rustig te kunnen eten, drinken en schuilen (van elkaar en van mensen) en om de kattenbak te kunnen gebruiken. Verder dient men voor de omgeving qua geur, geluid en temperatuur in het achterhoofd te houden wat voor katten de optimale omstandigheden zijn. Aan deze behoeften wordt helaas niet zo makkelijk voldaan, maar er kan hier wel voor gecompenseerd worden met bijvoorbeeld extra verrijking, zoals warme ligplekken in het voor de katten eigenlijk te koude café. De katten moeten regelmatig gemonitord worden op tekenen van stress, ziekte en/of verwondingen en ook aan de nodige dierenarts-controles dient te worden voldaan.

Het waarborgen van het welzijn van katten in kattencafés vereist dus een diepgaand begrip van hun gezondheid en natuurlijke behoeften, het beperken van stressvolle situaties en het bieden van een verrijkende en voorspelbare omgeving. Als we goed met deze kennis omgaan, kunnen we ervoor zorgen dat katten in deze cafés een goed welzijn hebben en een gezond leven leiden.

Referenties

1. Sigaud, M., Kitade, T., & Sarabian, C. (2023). Exotic animal cafés in Japan: A new fashion with potential implications for biodiversity, global health, and animal welfare. *Conservation Science and Practice*. 5(2). <https://doi.org/10.1111/csp2.12867>

2. Dierenwelzijn. (n.d.). *UU - Faculteit Diergeneeskunde*. <https://www.uu.nl/organisatie/faculteit-diergeneeskunde/dierenwelzijn>
3. Arndt, S. S., Goerlich, V. C. & Van Der Staay, F. J. (2022). A dynamic concept of animal welfare: The role of appetitive and adverse internal and external factors and the animal's ability to adapt to them. *Frontiers in Animal Science*. 3. <https://doi.org/10.3389/fanim.2022.908513>
4. Braastad, B. O., McBride, A. & Newberry, R. C. (2022). Chapter 9: Animal Welfare – How to Ensure the Cat's Welfare. In: *The Cat: Behaviour and Welfare*. 1st ed. pp 88–106. <https://doi.org/10.1079/9781789242331.0009>
5. Bradshaw, J. W. S., Casey, R. A. & Brown, S. L. (2012). Chapter 10: Cat Welfare. In: *The behaviour of the domestic cat*. 2nd ed. pp. 175–89. <https://doi.org/10.1079/9781845939922.0000>
6. Amat, M., Camps, T. & Manteca, X. (2015). Stress in owned cats: behavioural changes and welfare implications. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 18(8), pp 577–86. <https://doi.org/10.1177/1098612x15590867>
7. Ramos, D., Reche-Júnior, A., Fragoso, P. L., Palme, R., Yanasse, N., Gouvêa, V., Beck, A. & Mills, D. S. (2013). Are cats (*Felis catus*) from multi-cat households more stressed? Evidence from assessment of fecal glucocorticoid metabolite analysis. *Physiology & Behavior*. 122. pp 72–5. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2013.08.028>
8. Stella, J. L. & Croney, C. (2016). Environmental Aspects of domestic cat care and Management: Implications for cat Welfare. *The Scientific World Journal*. pp 1–7. <https://doi.org/10.1155/2016/6296315>
9. Levine, E. D., Perry, P., Scarlett, J. M. & Houpt, K. A. (2005). Intercat aggression in households following the introduction of a new cat. *Applied Animal Behaviour Science*. 90(3–4), pp 325–36. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2004.07.006>

